

Editörden

21. yüzyılın başında “işçi sınıfı, siyaset ve gündelik hayat” kavramları felsefeden, tarihe, siyaset biliminden sosyolojiye, çalışma ekonomisinden kültürel çalışmalara uzanan farklı disiplinler ve farklı teorik gelenekler içinde tartışılıyor. Bu gelenekler, işçi sınıfı, siyaset ve gündelik hayat kavramlarını farklı bağlamlarda ve farklı deneyimler etrafında anlamlandırmaktadır.

Son dönemde “gündelik hayat” çoğunlukla çalışma hayatının dışında kalan “günlük” deneyimleri ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Bu ise, çalışma hayatı ve gündelik hayatın, birbirlerini dışlayan bir ikilik olarak kurulmasına neden olmaktadır. Bu ikilik etrafında gündelik hayat, çalışma hayatının “dışı” olarak, daha çok atomize olmuş bireylerin “tekil” deneyimleri üzerinden incelenmektedir. Bireylerin tekil deneyimlerine, onları sabitleyerek fazlasıyla eğilmek, deneyimin ilişkisel yapısını unutmak anlamına geleceği gibi, tam da egemenlerin yaratmak istediği gündelik hayatı kabul etme eğilimi taşımaktadır: Emekçileri dağıtmak, farklı yerlere bölüştürmek, kurumsal kurallara tabi kılmak, tekil rekabetçi adacıklara kapatmak ve farklı tüketim normlarına dahil etmek... Buna karşı “işçi sınıfı, siyaset ve gündelik hayat» kavramlarını bir arada düşünmek, kapitalizmin yaşamın her alanına nüfuz ettiği çağımızda tekil yaşam alanlarına değil; kolektif yaşam alanlarına eğilmeyi gerektirmektedir. Böyle bir yaklaşım,

gündelik hayatı, sınıf siyaseti ile ve kolektif eylemlilik ile birlikte anlamlandırma-ya olanak sağlar.

“İşçi sınıfı, siyaset ve gündelik hayat”, ancak işyeri ve işyeri dışının birlikte-liğinde kavranabilir. “Ekonomik indirgemeciliğe” mesafeli durmak için, üretim noktasından tümüyle kopan ve tüm tartışmayı tüketim alanlarına yönelten bir süreçten geçtiğimizi söylemek sanırım yanlış olmayacak. İşyeri, gündelik hayatın üretildiği bir andır ve ayrıca işyeri dışındaki hayatı da belirleyici bir güce sahiptir. Bir günün neredeyse yarısını ve çoğu durumda daha da fazlasını kaplayan üretim faaliyeti dışında bir gündelik hayat kurgusu mümkün müdür? İşyerinde sahip olunan vasıf, denetim ve içine girilen toplumsal ilişkilerin, gündelik hayatta da kurucu önemde olduğu unutulmamalıdır.

Gündelik hayatı sınıf deneyimleri ile kavramak kuşkusuz yabancılaşmaya karşı durmak anlamına geliyor. Emekçiler kendilerini ne kadar harcar, ne kadar yıpratırsa, karşılarında kendi yarattıkları yabancı nesnel dünya o derece güçlenir. Emekçilerin iç dünyası ne kadar yoksullaşırsa, kendilerine ait şeyler de o kadar azalır. Emekçilerin iç dünyasını zenginleşmek, siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel koşulları ele alıp sorgulayabilme becerilerini var etmektir. Kendi hayatlarını ve dünyayı, eleştirel ve ilişkisel okuma ve değiştirme imkanını yaratmaktır.

“Türkiye’de İşçi Sınıfı, Siyaset ve Gündelik Hayat” sayısında yer alan akademik çalışmalar ile *Emek Araştırma Dergisi*, bu alandaki kuramsal tartışmaları, saha araştırmalarını derliyor; emekçilere ve işçi sınıfına akademik alandan katkılar sunuyor.

Hayriye Erbaş, “Sınıf Çalışmalarında Kültür ve Gündelik Yaşamın Yükselişi: Tarihsel Bir İzlek ve Gelecek ‘Umudu’ “ başlıklı makalesinde sınıf çalışmalarında sınıf yapısını anlamaya yönelen eğilim ile kültür ve gündelik yaşama yönelen eğilimin ilişkilendirilmesine vurgu yapıyor. Erbaş, “sınıfla ilişkilendirilmiş kültür” kavramına dikkat çekiyor. Hayriye Erbaş’ın, 1993 yılında yazdığı “Sınıf ve Kültür: Kırıkkale ve Ankara” başlıklı doktora tezi ve ardından gelen akademik çalışmaları, sınıf çalışmaları alanı için oldukça değerli katkılardır. Bu sayıda sınıf çalışmaları içindeki tartışmaları oldukça net ve duru bir biçimde aktaran makalesinin, “sınıf ve kültür” tartışmalarına giriş makalesi olarak alanda dikkat çekici bir ilgi uyandıracığını düşünüyorum.

Serdal Bahçe ve Ahmet Haşim Köse, gerçekleştirdikleri araştırmalar ile Türkiye’de toplumsal gerçekliği toplumsal sınıflar ile açıklamak üzere hem akademik hem siyasal alana önemli müdahalelerde bulundular. Yıllardır sürdürdükleri uzun erimli çabalar Türkiye’de toplumsal sınıf analizinin var edilmesinde kritiktir. Bahçe ve Köse’nin “*Laboro Ergo Sum: İşçi Sınıfının Varoluşu Üzerine Akıntıya Karşı Birkaç Kelam ve Birkaç Gözlem*” adlı çalışmalarının dergimizde yer alması sayımızı oldukça güçlendirmiştir. Makaleleri, hem toplumsal sınıf analizinin sos-

yal bilimlerdeki yerine hem de Türkiye’de toplumsal sınıfsal dokunun analizine dair önemli tespit ve argümanlar içermektedir.

İşçi sınıfı kültürü üzerine çok değerli çalışmaların sahibi Mustafa Kemal Coşkun’un bu sayıda yer alan makalesi, dergimize güç vermiştir. Coşkun, “İşçi Sınıfı, Deneyim ve Gündelik Hayat” adını taşıyan çalışmasında, sınıf kültürünün sınıf bilinci ve gündelik yaşam tarzları ile birlikte ele alınması gerekliliğinin altını çiziyor. Sınıf kültürü kavramını ise işçi sınıfının ortak deneyim ve kanaatleri sonucu ulaşılan kolektif anlamlar ve yaratımlar olarak ele almak gerektiğini vurguluyor.

Dördüncü makalede, Serkan Öngel ve Nevra Akdemir, Gaziantep’te sınıf ve gündelik hayat tartışmalarına ışık tutuyorlar. “Gaziantep’te Göç ve Yerellik Üzerinden Birikim Dinamikleri” adlı çalışmalarında kentteki üretim yapısını, birikim dinamiklerini ve göç dalgalarını inceliyorlar. Kentte oluşan emek ve sanayi coğrafyasını ise aile, dinsel cemaat ve hemşehrilik ilişkileri içinden değerlendiriyorlar.

“Kentli Haklarına Karşı Şehir Hakkı: Farklılıklar, Benzerlikler ve Eğilimler” başlıklı makalede R. Volkan Öner ve Fırat Osmanoglu, kentli hakları ve şehir hakkı kavramlarının ait oldukları düşünsel gelenekleri tartışmaktadır. Makalede, şehir hakkının faili olarak görülen kentli işçi sınıfının kent, şehir ve gündelik hayat deneyimlerini aydınlatabilmek için bir saha araştırmasına da yer verilmiştir.

Bu sayıda yer alan son makalede Nursel Arslan, 1980 sonrası Türkiye’de işçi sınıfının siyasal bilincindeki zayıflamayı mercek altına almaktadır. Arslan, “Türkiye’nin Neoliberalleşme Sürecinde İşçi Sınıfının Siyasal Yönelimi” adlı çalışmasında işçi sınıfının siyasal yönelimlerini irdelerken üstyapı unsurlarını göz ardı etmeden altyapı unsurlarının etkisini de incelemeye dahil etmeyi savunmaktadır.

Forum, dergimize bu sayı ile kattığımız bir bölüm. Forum bölümünde işçi sınıfına yönelik güncel politika tartışmalarına yer vermeyi amaçlıyoruz. Bu sayımızda Forum bölümünün konusu özel istihdam büroları ve kiralık işçilik. Bu konuda çalışmaları olan iki değerli isim Forum bölümünde yer aldılar: Seyhan Erdoğan ve Onur Bakır. Seyhan Erdoğan, yazısında Avrupa Birliği(AB)’nde kiralık işçilik uygulamalarını inceliyor ve Avrupa ülkelerinin birbirlerinden oldukça farklı uygulamalarını bir arada değerlendiriyor. Onur Bakır ise yazısında, Türkiye’de kiralık işçiliğin kısa tarihini aktardıktan sonra kiralık işçilik ilişkisini ve kiralık işçilerin çalışma koşullarını, ücretlerini, sosyal ve sendikal haklarını tartışıyor.

Derginin Değini bölümünde, Kasım 2016 yılında DİSK tarafından düzenlenen I. Uluslararası İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Konferansı değerlendiriliyor. Türkiye tarihinin en fazla ölümlü iş kazasının yaşandığı yıl olarak tarihe geçen 2016 yılında yapılan bu konferans önemlidir. Özgün Millioğulları, “Hayatımızı Kazanırken Kaybetmemek İçin Bir Örgütlenme Alanı Olarak İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği” sloganıyla düzenlenen kongrenin işçi sağlığı ve iş güvenliği tartışmalarına yaptığı katkının altını çiziyor.

Kitap Eleştirisi bölümünde ise, işçi sınıfı, kültür ve gündelik hayat çalışmalarında bir klasik tanıtılıyor: Willis'in "İşçiliği Öğrenmek: Sınıf, İşçilik ve Eğitim: İşçi Çocukları Nasıl İşçi Oluyor?" adlı kitabı. Ezgi Kaya, Paul Willis'in 1970'lerde Orta İngiltere'de işçi sınıfının yaşadığı bir kentte bir erkek lisesinde okuyan ve okul kurallarına uymayı reddeden gençlerle yürüttüğü etnografik çalışmayı inceliyor. Kaya, kitabın sınıf kültürü ve ideoloji üzerine tespitlerini değerlendiriyor.

Emek Araştırma Dergisi'nin 2017 yılı Haziran sayısı elinizde. Haziran ayının, Türkiye işçi sınıfı tarihinde özel bir anlamı vardır. Bu ay 15-16 Haziran'a ev sahipliği yapmıştır. Biz de buna yakışır zenginlikte bir sayı oluşturmaya gayret ettik. Bu vesileyle 15-16 Haziran'ı selamlıyor, verimli okumalar diliyorum.

Aralık ayında yeni sayımızda buluşmak dileğiyle,

Prof. Dr. Gamze YÜCESAN-ÖZDEMİR